

คำศัพท์ภาษาถิ่นในคำสอนภาษาไทย*

วิจินต์ ภาณุพงศ์

ภาควิชาภาษาไทย สำนักศิลปกรรม

ราชบัณฑิตยสถาน

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในคำสอนที่ประกอบด้วยคำ ๒ คำ ซึ่งต่างเสียงแต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายกัน พร้อมทั้งยกตัวอย่างซึ่งได้จากงานวิจัยภาษาถิ่น ๔ ภาษา คือ ภาษาถิ่นโคราช ภาษาถิ่นระยอง ภาษาถิ่นสงขลา และภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช (ภาษาถิ่นนครฯ) ผลปรากฏว่ามีอยู่ ๔ ลักษณะ คือ ๑. กรุงเทพฯ ใช้คำสอนที่มีคำกรุงเทพฯ อยู่ข้างหน้าและคำภาษาถิ่น ๑ ใน ๔ ภาษาอยู่ข้างหลัง ๒. กรุงเทพฯ ใช้คำสอนที่มีคำกรุงเทพฯ อยู่ข้างหลังและคำภาษาถิ่น ๑ ใน ๓ ภาษาอยู่ข้างหน้า ๓. กรุงเทพฯ และโคราชใช้คำสอนที่มีคำกรุงเทพฯ และคำโคราชสลับที่กันเป็น ๒ แบบ และ ๔. กรุงเทพฯ ใช้คำสอน แต่นครศรีธรรมราชและสงขลาแยกคำในคำสอนมาใช้เดี่ยว ๆ ได้ทั้ง ๒ คำ แสดงให้เห็นว่าคำที่นำมาสอนควบคู่กันนั้น แต่ละคู่เป็นคำไทยเดิม ส่วนใหญ่เพื่อไขความในอีกคำหนึ่งให้ชัดเจน ด้วยเหตุที่คำไขความในคำสอนไม่ใช่คำสำคัญ นำหนักของความหมายจึงอ่อนลง และในที่สุดบางคำสูญเสียความหมายไป ไม่มีใช้เป็นคำพูดปกติในภาษากรุงเทพฯ แต่ยังคงมีเหลือและใช้อยู่ในภาษาถิ่นอื่น ๆ ตามความคิดเห็นของศาสตราจารย์ พระยาอนุমানราชธนะ ในหนังสือ นิรุกติศาสตร์ ภาค ๒ (พระยาอนุমানราชธนะ ๒๔๙๙ : ๒๑๖ - ๒๑๙)

คำสำคัญ : ภาษาถิ่น, คำสอน

ความหมายและที่มาของคำสอน

คำว่า คำสอน ปรากฏอยู่ในหนังสือ นิรุกติศาสตร์ ภาค ๒ ซึ่งพิมพ์ครั้งที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ ของศาสตราจารย์ พระยาอนุমানราชธนะ (พระยาอนุมานราชธนะ ๒๔๙๙ : ๒๑๖ - ๒๑๙) เข้าใจว่าท่านจะเป็นผู้คิดคำนี้ขึ้นใช้เป็นครั้งแรก คำนี้ไม่ปรากฏในพจนานุกรมราชบัณฑิตย-

สถาน ท่านอธิบายว่า “ภาษาไทยมีคำควบคู่ คือเอาคำสองคำมารวมกันแต่มีความหมายเท่าเดิม หรือมีความหมายแยกเพี้ยนจากเดิมไปบ้าง คำชนิดนี้ มีอยู่ในภาษาไทยเป็นจำนวนมาก และมีลักษณะเป็นต่าง ๆ กัน จนอาจกล่าวได้ว่า คำสอนชนิดนี้สิ่งที่เรียกว่าคำไวพจน์ผสม (Synonymous compound)

คำสอน คือ เอาคำเต็มสองคำซึ่งต่างเสียงแต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกันมาควบให้ซ้อนกัน เช่น ใหญ่โต เล็กน้อย รักใคร่ หยาบคาย บ้านเรือน เรือแพ ไร่นา หยาบช้า ใสสะอาด ว่างเปล่า

คำควบคู่เหล่านี้แต่ละคู่เป็นคำไทยเดิม มีความหมายเหมือนหรือ

* บรรยายในการประชุมสำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗

ละม้ายคล้ายกัน ที่นำเอามาควบเข้าคู่กันส่วนใหญ่เพื่อไขความในอีกคำหนึ่งให้ชัดเจน

เพราะภาษาไทยเดิมเป็นคำพยางค์เดี่ยว มีคำที่ซ้ำเสียงแต่ต่างความหมายกันอยู่มาก แม้จะใช้ระดับเสียงสูงต่ำในคำให้แยกเพี้ยนกันออกไป ก็ยังไม่วายที่คำกลางคำยังซ้ำเสียงกันอยู่ เช่น คนค้นตา นอกจากมีคำอื่นแวดล้อมอยู่ด้วย จึงจะทราบได้ทันทีว่าความหมายคืออะไร แต่กระนั้นความยังกำกวมอยู่ เช่น ตาเจ็บมาหลายวันแล้ว อาจหมายถึงพ่อของแม่ หรือลูกตา ก็ได้ ถ้าเติมคำอื่นลงไป เช่น คุณตาเจ็บมาหลายวันอย่างนี้ความก็ชัดเจน คำที่เอามาเติมนั้นมีอยู่หลายชนิด และชนิดหนึ่งคือจำพวกเติมเป็นคำซ้อนที่กล่าวมานี้

คำที่นำมาซ้อนกันนั้น ในชั้นเดิมก็เพื่อประโยชน์ขยายความของอีกคำหนึ่ง นำหนักของความหมายจึงไปตกอยู่แก่คำที่ไม่ใช่เป็นคำไขหรือขยายความหมาย ส่วนคำไขความก็ค่อยหายความหมายในตัวของมัน เพราะโอนเอาไปให้อีกคำหนึ่ง เช่นพูดว่า ฆ่าฟัน ก็ไม่ได้นึกถึงความหมายของคำว่า ฟัน ว่าฆ่าฟันนั้นจะต้องฆ่าด้วยใช้ฟันด้วยมีด

ฟันในที่นี้เป็นเพียงไขความคำหน้าเพื่อให้รู้ว่าเป็นฆ่าให้ตายเท่านั้น ไม่ให้สับสนกับคำว่า ฆ่า คำ ... วิธีซ้อนคำจึงมีประโยชน์และความจำเป็นในภาษาไทย

โดยเหตุที่คำไขความในคำซ้อนความหมายในคำจะอ่อนลง ๆ ในที่สุดกลางคำก็สูญความหมายไป ไม่มีใช้เป็น

คำพูดโดยปรกติในภาษา นอกจากจะมีเหลือและใช้อยู่ในภาษาไทยของถิ่นอื่นหรือมีอยู่ในหนังสือเก่า

เมื่อไม่ทราบความหมายก็อาจเข้าใจผิดว่าคำชนิดนี้เป็นสร้อยคำ แท้จริงคำซ้อนคู่เหล่านี้มีอยู่มากคำที่ยังมีใช้พูดโดยปรกติอยู่ในภาษาไทยถิ่นอื่น เช่น ชั่วช้า คอยทำให้ข้าง แดงนาย เป็นต้น”

วัตถุประสงค์และขอบเขตของบทบรรยายนี้

ด้วยเหตุที่คำไขความในคำซ้อนไม่ใช่คำสำคัญ นำหนักของความหมายจึงอ่อนลงและในที่สุดบางคำก็สูญความหมายไป ไม่มีใช้เป็นคำพูดโดยปรกติในภาษาไทยกรุงเทพฯ นอกจากจะมีเหลือและใช้อยู่ในภาษาไทยของถิ่นอื่น ผู้บรรยายมีวัตถุประสงค์จะสนับสนุนความคิดเห็นดังกล่าวนี้ของท่านศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน โดยจะศึกษาลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในคำซ้อน ที่ประกอบด้วยคำ ๒ คำ ซึ่งต่างเสียงแต่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายกัน และเป็นคำซ้อนชนิดที่มีศัพท์ภาษาถิ่นพร้อมทั้งยกตัวอย่างซึ่งได้จากงานวิจัยภาษาถิ่นรวม ๔ เรื่อง คือ

๑. ภาษาถิ่นโคราช (ชลิตา ๒๕๒๐ : ๑๘๒ - ๑๘๗)
๒. ภาษาถิ่นระยอง (อรพิมพ์ ๒๕๑๒ : ๑๕๐ - ๑๕๑)
๓. ภาษาถิ่นสงขลา (วิจินต์ ๒๕๐๐ : ๙๘ - ๑๐๒)
๔. ภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช

(วิไลวรรณ ๒๕๑๓ : ๑๙๗ - ๒๐๐)

ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำ ๒ คำ และเป็นคำซ้อนชนิดที่มีคำศัพท์ภาษาถิ่น

การใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นในคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำ ๒ คำ และเป็นคำซ้อนชนิดที่มีคำศัพท์ภาษาถิ่น เท่าที่พบในข้อมูลมีอยู่ ๔ ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ ๑

คำซ้อนบางคำที่ใช้อยู่ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ประกอบด้วย คำแรกซึ่งใช้เดี่ยว ๆ อยู่ในกรุงเทพฯ แต่คำหลังกรุงเทพฯ เลิกใช้แล้ว คำนั้นยังมีใช้เดี่ยว ๆ อยู่ในภาษาถิ่น เช่น ในภาษาถิ่นโคราชบ้าง ในภาษาถิ่นระยองบ้าง ในภาษาถิ่นสงขลาบ้าง และในภาษาถิ่นนครศรีธรรมราชบ้าง ดังปรากฏในตัวอย่าง ๔ รายการข้างล่างนี้ คือ

- ๑.๑ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยกรุงเทพฯ กับคำไทยถิ่นโคราช
- ๑.๒ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยกรุงเทพฯ กับคำไทยถิ่นระยอง
- ๑.๓ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยกรุงเทพฯ กับคำไทยถิ่นสงขลา
- ๑.๔ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยกรุงเทพฯ กับคำไทยถิ่นนครศรีธรรมราช

๑.๑ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยกรุงเทพฯ กับคำไทยถิ่นโคราช

คำซ้อน	คำไทยกรุงเทพฯ	คำไทยถิ่นโคราช
เกลียด <u>ซัง</u>	เกลียด	ซัง เช่น ฉันทังคนที่ชอบผิดนัด
เกี่ยว <u>ซ้อง</u>	เกี่ยว	ซ้อง เช่น หนามซ้องทางเกงจนเกือบขาด
โคลน <u>ตม</u>	โคลน	ตม เช่น ฝนตกหน้าบ้านมีแต่ตม
พัด <u>วี</u>	พัด	วี เช่น วีแรง ๆ จะได้หายร้อน (สงขลาใช้)
มาก <u>หลาย</u>	มาก	หลาย เช่น คนไม่ประหยัด กินหลายก็ยิ่งจนหลาย
แย่ง <u>ชิง</u>	แย่ง	ชิง เช่น แย่ ๆ คนชิงกันขึ้นรถเมล์
รีบ <u>ด่วน</u>	รีบ	ด่วน เช่น อย่าด่วนไปเลย กินข้าวก่อน
สวย <u>งาม</u>	สวย	งาม เช่น คนโคราชไม่งามเหมือนคนกรุงเทพฯ ดอก

๑.๒ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยกรุงเทพฯ กับคำไทยถิ่นระยอง

คำซ้อน	คำไทยกรุงเทพฯ	คำไทยถิ่นระยอง
รู้ <u>จัก</u>	รู้	จัก เช่น ไม่จักจะบอก (ไม่ทราบว่าจะบอกอย่างไร?)
ลด <u>ละ</u>	ลด	ละ ใช้ในความหมายว่า ลด หรือ เว้น เช่น แหม! เกียงไม่ละเลยนะ ละให้สักคนก็แล้วกัน

๑.๓ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยกรุงเทพฯ กับคำไทยถิ่นสงขลา

คำซ้อน	คำไทยกรุงเทพฯ	คำไทยถิ่นสงขลา
เข็ด <u>หลาบ</u>	เข็ด	หลาบ เช่น หลาบจนตาย, ดีไม่หลาบ
ชนลุก <u>ชนพอง</u>	ชนลุก	ชนพอง เช่น เย็นจนชนพอง, (กรุงเทพฯ หนาวจนชนลุก)
ทรุด <u>โทรม</u>	ทรุด	โทรม ใช้ในความหมายว่า ทรุด พัง เช่น เดี่ยวบ้านโทรมลงมา
ดู <u>แล</u>	ดู	แล เช่น ไปแลหนัง, แลน้องให้ดี
ด้วย <u>กัน</u>	ด้วย	กัน เช่น ไปกันได้ม้าย (กรุงเทพฯ ไปด้วยได้ไหม?) เอน้องไปกัน (กรุงเทพฯ เอน้องไปด้วย)

คำซ้อน	คำไทยกรุงเทพฯ	คำไทยถิ่นสงขลา
ตัด <u>สิน</u>	ตัด	สิน เช่น <u>สิน</u> ท่อน (กรุงเทพฯ ตัดเป็นท่อน)
คน <u>แก่</u> คน <u>เฒ่า</u>	คน <u>แก่</u>	คน <u>เฒ่า</u> เช่น เขาเป็น <u>คนเฒ่า</u> แล้ว
จับ <u>กุม</u>	จับ	กุม เช่น <u>กุม</u> เบี้ยให้ <u>จับ</u> ๆ (กรุงเทพฯ จับเงินให้ <u>แน่น</u> ๆ)
ตะ <u>ดอง</u>	ตะ	ดอง ใช้ในความหมายว่า ตะ <u>จับ</u> เช่น ลอง <u>ดอง</u> แล้วร้อน <u>ม่าย</u> (กรุงเทพฯ ลอง <u>จับ</u> ดูร้อน <u>ใหม่</u>)
เท่า <u>เทียม</u>	เท่า	เทียม เช่น <u>เทียม</u> นี้พอ <u>ใจ</u> แล้ว (กรุงเทพฯ เท่า <u>นี้</u> พอ <u>ใจ</u> แล้ว)
นี่ <u>ม</u> นวล	นี่ <u>ม</u>	นวล เช่น <u>ผ้า</u> นี้ <u>เนื้อ</u> นวล
แบ่ง <u>ปัน</u>	แบ่ง	ปัน เช่น <u>ปัน</u> ให้ <u>น้อง</u> บ้าง
<u>ผู้</u> คน	<u>ผู้</u>	คน เช่น <u>คน</u> ใหญ่ (กรุงเทพฯ <u>ผู้</u> ใหญ่) <u>คน</u> หญิง (กรุงเทพฯ <u>ผู้</u> หญิง) <u>คน</u> ชาย (กรุงเทพฯ <u>ผู้</u> ชาย)
ร่ว <u>ง</u> หล่น	ร่ว <u>ง</u>	หล่น เช่น ไป <u>ไม้</u> หล่น (กรุงเทพฯ ไป <u>ไม้</u> ร่ว <u>ง</u>) ผ <u>ม</u> หล่น (กรุงเทพฯ ผ <u>ม</u> ร่ว <u>ง</u>)
หลุด <u>ลู่</u>	หลุด	ลู่ เช่น <u>ผ้า</u> นุ่ง <u>ลู่</u> (กรุงเทพฯ <u>ผ้า</u> นุ่ง <u>หลุด</u>)
อีก <u>เล่า</u>	อีก	เล่า เช่น ห้าม <u>แล้ว</u> ยัง <u>ทำ</u> เล่า (กรุงเทพฯ ห้าม <u>แล้ว</u> ยัง <u>ทำ</u> อีก)

๑.๔ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยกรุงเทพฯ กับคำไทยถิ่นนครศรีธรรมราช

คำซ้อน	คำไทยกรุงเทพฯ	คำไทยถิ่นนครศรีธรรมราช
หน <u>าย</u> หน <u>าง</u>	หน <u>าย</u>	หน <u>าง</u> เช่น <u>ตั้ง</u> แต่ <u>อยู่</u> กัน <u>มา</u> <u>ไม่</u> เคย <u>หน</u> าง <u>กัน</u> เลย (สำนวนว่า ทอด <u>หน</u> าง หมายถึง การ <u>ทำ</u> ให้ <u>เบื่อ</u> หน <u>าย</u> โดยการ <u>ลง</u> เลข <u>ยันต์</u>)
เหลื่อ <u>เพ็</u>	เหลื่อ	เพ็ เช่น เขา <u>ใช้</u> ต่าง <u>ค</u> เพ็ <u>ื่อ</u> ทุก <u>เด</u> ื่อ

ลักษณะที่ ๒

ในทางกลับกัน คำซ้อนบางคำที่ใช้อยู่ในภาษากรุงเทพฯ ประกอบด้วยคำหลัง ซึ่งใช้เดี่ยว ๆ อยู่ในภาษากรุงเทพฯ แต่คำแรก กรุงเทพฯ เลิกใช้แล้ว คำนั้นยังมีใช้เดี่ยว ๆ อยู่ในภาษาถิ่น

เช่น ในภาษาถิ่นโคราชบ้าง ในภาษาถิ่นระยองบ้าง และในภาษาถิ่นสงขลาบ้าง ดังปรากฏในตัวอย่าง ๓ รายการข้างล่างนี้ คือ

๒.๑ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยถิ่นโคราชกับคำไทยกรุงเทพฯ

๒.๒ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยถิ่นระยองกับคำไทยกรุงเทพฯ

๒.๓ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยถิ่นสงขลากับคำไทยกรุงเทพฯ

๒.๑ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยถิ่นโคราชกับคำไทยกรุงเทพฯ

คำซ้อน	คำไทยถิ่นโคราช	คำไทยกรุงเทพฯ
<u>ฉ้อ</u> โกง	ฉ้อ เช่น เพื่อนฉ้อเงินลงไป ๓ แสน	โกง
<u>เจ็บ</u> ปวด	เจ็บ เช่น คนเป็นโรคกระเพาะมัก <u>เจ็บ</u> ท้องบ่อย ๆ	ปวด
<u>ซุก</u> ซ่อน	ซุก เช่น เอาปากกาไป <u>ซุก</u> ที่ไหน หาไม่เห็น	ซ่อน
<u>แท้</u> จริง	แท้ เช่น ไม่มีใครรักเรา <u>แท้</u> นอกจากพ่อแม่	จริง
<u>บก</u> พร่อง	บก เช่น กินขนมเงิน <u>บก</u> เร็วกว่ากินข้าว	พร่อง
<u>ปก</u> คลุม	ปก เช่น เอาผ้า <u>ปก</u> หัวให้น้องหน่อย	คลุม
<u>นำ</u> พา	นำ เช่น วันเสาร์ <u>นำ</u> พาเราไปเที่ยวงานช้าง	พา

๒.๒ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยถิ่นระยองกับคำไทยกรุงเทพฯ

คำซ้อน	คำไทยถิ่นระยอง	คำไทยกรุงเทพฯ
<u>แน่น</u> น้อย	แน่น ใช้ในความหมายว่า อ่อน เนื้อ <u>แน่น</u> ใช้กับผลไม้ที่ใช้เป็นอาหาร เช่น แดง <u>อ่อน</u> ตัวอย่าง เลือก <u>ลูก</u> <u>แน่น</u> ๆ	น้อย
<u>พลัด</u> ตก	พลัด เช่น ระ <u>วัง</u> ของ <u>พลัด</u>	ตก
<u>แวง</u> กีด	แวง เช่น ระ <u>วัง</u> มัน <u>แวง</u> เอา	กีด

๒.๓ ตัวอย่างคำซ้อนที่ประกอบด้วยคำไทยถิ่นสงขลากับคำไทยกรุงเทพฯ

คำซ้อน	คำไทยถิ่นระยอง	คำไทยกรุงเทพฯ
<u>ชด</u> ใช้	ชด เช่น หามาย <u>เบียด</u> ตาม <u>ชด</u> (กรุงเทพฯ ไม่มีเงินตาม <u>ใช้</u>)	ใช้
<u>เชื่อ</u> เชิญ	เชื่อ ในสงขลาใช้ในความหมายเชิญ <u>ครู</u> เข้า <u>สิง</u> อย่างพิธี ทรงเจ้า ซึ่งเรียกว่า <u>เชื่อ</u> <u>ครู</u>	เชิญ
<u>เชื่อง</u> ชิม	เชื่อง เช่น อยู่ <u>เชื่อง</u> ๆ (กรุงเทพฯ ทำ <u>ทาง</u> <u>ชิม</u>)	ชิม
<u>ด้อม</u> ๆ มอง ๆ	ด้อม ใช้ในความหมายว่า แอบ <u>ดู</u> เช่น ลองไป <u>ด้อม</u> แล <u>ตะ</u> (กรุงเทพฯ ลองไป <u>แอบ</u> <u>ดู</u> <u>ซี</u>)	มอง
ติด <u>ค้ำ</u>	ติด เช่น ยัง <u>ติด</u> เบียด <u>ร้อ</u> บาท (กรุงเทพฯ ยัง <u>ค้ำ</u> เงิน <u>ร้อ</u> บาท)	ค้ำ
<u>เดิบ</u> โต	เดิบ เช่น ปลา <u>ตัว</u> <u>เดิบ</u>	โต
<u>ต่ำ</u> เตี้ย	ต่ำ เช่น <u>พี</u> <u>ต่ำ</u> หวาน <u>้อง</u> (กรุงเทพฯ <u>พี</u> <u>เตี้ย</u> กว่า <u>น้อง</u>)	เตี้ย
<u>ทิม</u> ต่ำ	ทิม เช่น <u>ทิม</u> หมาก <u>ทิม</u> น้ำ <u>ซุบ</u> (กรุงเทพฯ <u>ต่ำ</u> น้ำ <u>พริก</u>)	ต่ำ
<u>ทุ่ม</u> ทึ่ง	ทุ่ม เช่น <u>ทุ่ม</u> บ้าน <u>ไว้</u> (กรุงเทพฯ <u>ทึ่ง</u> บ้าน <u>ไว้</u>) <u>ทุ่ม</u> เมีย <u>แล้ว</u> (กรุงเทพฯ <u>ทึ่ง</u> เมีย <u>แล้ว</u>)	ทึ่ง

ลักษณะที่ ๓

๓.๑ คำซ้อนบางคำที่มีใช้อยู่ทั้งในภาษาไทย และภาษาถิ่นโคราช ประกอบด้วย คำแรก ซึ่งใช้เดี่ยว ๆ ในภาษาไทย ได้ กับ คำหลัง ซึ่งใช้เดี่ยว ๆ ในภาษาถิ่นโคราชได้ ดังตัวอย่าง

คำซ้อน ภาษาไทย	คำซ้อนในภาษาถิ่นโคราช	คำเดี่ยวในภาษาถิ่นโคราช
พบปะ	เขาเก็บตัวไม่ยอมพบปะกับเพื่อนฝูง	ปะ เช่น ปะเพื่อนเก่าเลยกลับตึก
แบ่งปัน	จงแบ่งปันกันกิน	ปัน เช่น อย่าขี้เหนียว มีอะไรก็ปันกัน
ไหวติง	ทุกคนกลัวผีนอนนิ่งไม่ไหวติง	ติง เช่น อย่าติง เดี่ยวเรือล่ม
เกียจคร้าน	นิสัยเกียจคร้านนี้เลิกเสียเถอะ	คร้าน เช่น อยากกินกับข้าวอร่อย ๆ แต่คร้านทำ
เกลียดชัง	คนเราจะเกลียดชังกันไปทำไมหนอ	ชัง เช่น ฉันทังจริง ๆ คนเห็นแก่ตัว

๓.๒ คำซ้อนบางคำที่มีใช้อยู่ทั้งในภาษาไทย และภาษาถิ่นโคราช ประกอบด้วย คำแรก ซึ่งใช้เดี่ยว ๆ ในภาษาถิ่นโคราชได้ กับ คำหลัง ซึ่งใช้เดี่ยว ๆ ในภาษาไทย ได้ ดังตัวอย่าง

คำซ้อน ภาษาไทย	คำซ้อนในภาษาถิ่นโคราช	คำเดี่ยวในภาษาถิ่นโคราช
กีดขวาง	โปรดเอาสิ่งกีดขวางออกจากทางเท้า	กีด เช่น ใครเอาไม้มาวางกีดถนน
เคียดแค้น	เขาต่อยกันเพราะเคียดแค้นกันมานาน	เคียด เช่น เคียดกันจนตามฆ่าล้างโคตร
ฟกช้ำ	นักมวยคนนั้นถูกต่อยจนหน้าตาฟกช้ำ	ฟก เช่น ถูกนักเลงต่อยเอาหน้าตาฟกหมด

ลักษณะที่ ๔

คำซ้อนบางคำที่มีอยู่ในภาษาไทย ภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช และภาษาถิ่นสงขลา แยกใช้คำทั้งสองที่เป็นส่วนประกอบของคำซ้อน ใช้เป็นคำเดี่ยวได้ ดังตัวอย่าง

คำซ้อนใน ภาษาไทย	ความหมาย	คำเดี่ยวในภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช และภาษาถิ่นสงขลา
เปิดเผย	“เปิดแสดงออก”	เปิด เช่น เปิดปาก เผย เช่น เผยปากตูไว้ (นครศรีธรรมราช ปากตู, กรุงเทพฯ ประตู่)
จับต้อง,	“จับ”	จับ เช่น อย่าจับน้องแรง ๆ ต้อง เช่น อย่าต้องน้องแรง ๆ
จับฉวย	“ก. ติดต่อกัน”	ฉวย เช่น อย่าฉวยน้องแรง ๆ (สงขลาที่ใช้)
เกี่ยวข้อง		เกี่ยว เช่น เรื่องนี้เธอไม่เกี่ยว ข้อง เช่น ไม่ข้องเสื่อ (กรุงเทพฯ ไม่แขวนเสื่อ)

คำช้อยใน ภาษากรุงเทพฯ	ความหมาย	คำเดี่ยวในภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช และภาษาถิ่นสงขลา
กล้าหาญ	“กล้า”	กล้า เช่น ไม่กล้าทำ หาญ เช่น ไม่หาญไป (สงขลาที่ใช้)
พันเผื่อ	“ก. เคลือบคลุม, พัวพันกัน, ปนคละกัน, ยุ่ง”	พัน “ทำให้พัวพันกัน, ทำให้ยุ่ง, ทำให้เป็นเกลียว” (ก. ทำสิ่งเป็นเส้นให้เข้าเกลียว) เช่น พันเชือก เผื่อ เช่น เผื่อเชือก (กรุงเทพฯ พันเชือก) เผื่อเปีย (กรุงเทพฯ ถักหางเปีย)
อ้วนพี	“อ้วน”	อ้วน เช่น กินเข้าไปเท่าใดก็ไม่อ้วนสักที (สงขลาที่ใช้) พี เช่น ปลาตัวนี้พีจิ้ง (สงขลาที่ใช้)

สรุปได้ว่า การใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น
ในคำช้อยที่ประกอบด้วยคำ ๒ คำ และ
เป็นคำช้อยชนิดที่มีศัพท์ภาษาถิ่น เท่า
ที่พบในข้อมูลภาษาถิ่นโคราช ภาษา
ถิ่นระยอง ภาษาถิ่นสงขลา และภาษา
ถิ่นนครศรีธรรมราช มีอยู่ ๔ ลักษณะ คือ

๑. ภาษากรุงเทพฯ ใช้คำช้อย
ที่มีคำแรกเป็นคำไทยกรุงเทพฯ และ
คำหลังเป็นคำภาษาไทยถิ่นภาษาใด
ภาษาหนึ่งใน ๔ ภาษา รวม ๔ แบบ คือ

๑.๑ คำหลังเป็นคำภาษาไทย
ถิ่นโคราช

๑.๒ คำหลังเป็นคำภาษาไทย
ถิ่นระยอง

๑.๓ คำหลังเป็นคำภาษาไทย
ถิ่นสงขลา

๑.๔ คำหลังเป็นคำภาษาไทย
ถิ่นนครศรีธรรมราช

๒. ภาษากรุงเทพฯ ใช้คำช้อย
ที่มีคำหลังเป็นคำไทยกรุงเทพฯ และ

คำแรกเป็นคำภาษาไทยถิ่นภาษาใด
ภาษาหนึ่งใน ๓ ภาษา รวม ๓ แบบ คือ

๒.๑ คำแรกเป็นคำภาษาไทย
ถิ่นโคราช

๒.๒ คำแรกเป็นคำภาษาไทย
ถิ่นระยอง

๒.๓ คำแรกเป็นคำภาษาไทย
ถิ่นสงขลา

๓. ทั้งภาษากรุงเทพฯ และภาษา
ไทยถิ่นโคราช ใช้คำช้อยที่ประกอบด้วย
คำไทยกรุงเทพฯ และคำไทยโคราชเรียง
ช้อยกัน โดยสลับที่กันเป็น ๒ แบบ คือ

๓.๑ คำไทยกรุงเทพฯ กับ
คำภาษาไทยถิ่นโคราช

๓.๒ คำภาษาไทยถิ่นโคราช
กับคำไทยกรุงเทพฯ

๔. ภาษากรุงเทพฯ ใช้คำช้อย แต่
ภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช และภาษาถิ่น
สงขลา แยกคำที่เป็นส่วนประกอบของ
คำช้อยมาใช้เป็นคำเดี่ยว ๆ ได้ทั้งสองคำ

รายการอ้างอิง

- ชลิดา รินทร์พรหม. ระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่น
โคราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๒๐. (อัครสำเนา).
- วิจินต์ ฉันทะวิบูลย์. ความแตกต่างระหว่างภาษา
กรุงเทพฯ และภาษาสงขลา. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕. (อัครสำเนา).
- วิไลวรรณ คำรักย์. ระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่น
นครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหา
บัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๑. (อัครสำเนา).
- อนุমানราชชน, พระยา. นิรุกติศาสตร์ ภาค ๒. พิมพ์
ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม,
๒๕๕๕.
- อรพิมพ์ บุญอาภา. หน่วยเสียงภาษาระยอง.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชา
ภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒.
(อัครสำเนา).

Abstract   **Dialect Words in Thai Doublets***Vichin Panupong**Associate Fellow of the Academy of Arts, The Royal Institute, Thailand*

This paper aims to study the use of dialect words in Thai doublets which consist of two words with different sounds but similar meanings. Examples of this type of doublets are drawn from research works on four Thai dialects, i.e. Khorat dialect, Rayong dialect, Songkhla dialect, and Nakhon Si Thammarat dialect. It is found in this study that there are four types of doublets as below.

1. The doublets in the Bangkok dialect which consist of a Bangkok dialect word followed by a word in one of the four dialects listed above.
2. The doublets in the Bangkok dialect which consist of a dialect word in one of the three dialects, i.e. the Khorat dialect, Rayong dialect and the Songkhla dialect, followed by a Bangkok dialect word.
3. The doublets in the Bangkok and Khorat dialects which consist of a Bangkok dialect word and a Khorat dialect word occurring either in the first or the second position.
4. Each of the two words in the doublets used in the Bangkok dialect can be used in isolation in the Nakhon Si Thammarat and Songkhla dialects.

These facts support Phya Anumanrajadhon's claim that the words used in doublets are old Thai words one of which functions to modify the other. Since the modifying word does not contribute a substantial meaning to the doublet, its meaning is likely to be bleached. Some modifying words lose their meanings eventually and disappear from the Bangkok dialect. However, they still exist in other dialects.

Key words : dialect, doublets